

بسم الله الرحمن الرحيم

**محورها و نظام موضوعات و مسائل
نخستين همایش ملی مرجعیت علمی قرآن کریم**

تهیه و تدوین
دیرخانه همایش مرجعیت علمی قرآن کریم
آبان ماه ۱۴۰۱

فهرست مطالب

۳	.....مقدمه
۴	..... محور اول: مبانی مرجعیت علمی قرآن
۸	..... محور دوم : دلایل مرجعیت علمی قرآن
۱۰	..... محور سوم: عرصه های مرجعیت علمی قرآن
۱۲	..... محور چهارم: : قلمرو مرجعیت علمی قرآن
۱۶	..... محور پنجم: گونه های مرجعیت علمی قرآن
۱۸	..... محور ششم: تحقق مرجعیت علمی قرآن

مقدمه

نظام مسائل پیش رو بر اساس محورهای منشور مرجعیت علمی قرآن کریم تدوین شده است و دبیرخانه کارگروه مرجعیت علمی قرآن کریم با پشتیبانی قطب تعمیق باورهای دینی و میز توسعه و تعمیق فرهنگ قرآنی و با کمک کارگروه مرجعیت علمی قرآن کریم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و سایر مراکز و شخصیهای علمی، موظف است طی سه سال افزون بر فرهنگ سازی و تبدیل منشور به گفتمان علمی، پاسخ آن مسائل را از طریق پروژه های علمی و خروجی های همایش مرجعیت علمی قرآن کریم فراهم آورد.

همایش مرجعیت علمی قرآن در ۶ محور اصلی طراحی گردیده که عبارتند از:

- ۱- مبانی مرجعیت علمی قرآن کریم
- ۲- دلایل مرجعیت علمی قرآن کریم
- ۳- عرصه های مرجعیت علمی قرآن کریم
- ۴- قلمرو مرجعیت علمی قرآن کریم
- ۵- گونه های مرجعیت علمی قرآن کریم
- ۶- تحقق مرجعیت علمی قرآن کریم

محور اول: مبانی مرجعیت علمی قرآن

مبانی مرجعیت علمی قرآن، برآمده از منشور عبارتند از:

- ۱- جامعیت قرآن کریم؛
- ۲- جاودانگی قرآن کریم؛
- ۳- پاسخ‌گویی قرآن کریم به نیازهای اساسی انسان و جامعه معاصر؛
- ۴- جدایی‌ناپذیری قرآن و اهل بیت (ع) به عنوان مفسران واقعی از قرآن کریم؛
- ۵- پذیرش عقل به عنوان منبع شناخت در بهره‌گیری از قرآن کریم؛
- ۶- بهره‌گیری از تجربه بشری و روش‌های علمی در تولید دانش‌های بشری و تبیین معارف قرآن.
- ۷- نظام مندی مفاهیم و معارف قرآن کریم؛
- ۸- امکان‌سنجی ارتباط و مداخله مرجعیت علمی قرآن در علوم

مبانی مرجعیت علمی قرآن باید به گونه‌ای مورد بررسی قرار گیرد که نسبت این مبانی با مرجعیت علمی قرآن تبیین شود. بر این اساس، موضوعات ذیل به عنوان موضوعات پیشنهادی در این بخش مطرح می‌گردد:

ردیف	عنوان مقاله
۱.	بررسی دیدگاه‌های جامعیت قرآن کریم
۲.	جامعیت علمی قرآن کریم
۳.	جامعیت قرآن کریم و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن؛
۴.	مبانی دیدگاه جامعیت حداکثری قرآن کریم و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۵.	مبانی دیدگاه جامعیت حداقلی قرآن کریم و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۶.	مبانی دیدگاه جامعیت اعتدالی قرآن کریم و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۷.	تأثیر دیدگاه جامعیت حداکثری قرآن کریم بر مرجعیت علمی قرآن
۸.	تأثیر دیدگاه جامعیت حداقلی قرآن کریم بر مرجعیت علمی قرآن
۹.	تأثیر دیدگاه جامعیت اعتدالی قرآن کریم بر مرجعیت علمی قرآن
۱۰.	بررسی و نقد نظریه جامعیت حداکثری قرآن کریم
۱۱.	بررسی و نقد نظریه جامعیت حداقلی قرآن کریم
۱۲.	بررسی و نقد نظریه جامعیت اعتدالی قرآن کریم
۱۳.	جامعیت حداکثری قرآن کریم از دیدگاه ..... و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۱۴.	جامعیت حداقلی قرآن کریم از دیدگاه ..... و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن

۱۵.	جامعیت اعتدالی قرآن کریم از دیدگاه ..... و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۱۶.	بررسی و نقد جامعیت حداکثری قرآن کریم از دیدگاه .....
۱۷.	بررسی و نقد حداقلی قرآن کریم از دیدگاه .....
۱۸.	بررسی و نقد اعتدالی قرآن کریم از دیدگاه .....
۱۹.	مقایسه تطبیقی دیدگاهها جامعیت حداقلی و حداکثری قرآن و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۲۰.	مقایسه تطبیقی دیدگاهها جامعیت حداقلی و اعتدالی قرآن و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۲۱.	مقایسه تطبیقی دیدگاهها جامعیت اعتدالی و حداکثری قرآن و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۲۲.	تأثیر جاودانگی قرآن کریم بر مرجعیت علمی قرآن؛
۲۳.	نقش جاودانگی قرآن کریم بر مرجعت علمی قرآن
۲۴.	بازتاب جاودانگی قرآن کریم در مرجعیت علمی قرآن
۲۵.	رابطه پاسخ گوبودن قرآن کریم به نیازهای اساسی انسان و جامعه معاصر با مرجعیت علمی قرآن؛
۲۶.	تأثیر جدایی ناپذیری قرآن و اهل بیت (ع) بر مرجعیت علمی قرآن؛
۲۷.	دیدگاه اهل بیت (ع) در خصوص منبعیت قرآن
۲۸.	ارتباط مرجعیت علمی قرآن با مرجعیت علمی اهل بیت علیهم السلام
۲۹.	رابطه استفاده از عقل به عنوان منبع شناخت با مرجعیت علمی قرآن؛
۳۰.	پذیرش و تایید قرآن در استفاده از عقل به عنوان منبع شناخت و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۳۱.	ارتباط قرآن با عقل به عنوان منبع شناخت در مرجعیت علمی قرآن
۳۲.	رابطه استفاده از تجربه بشری و روش های علمی در تولید علم با مرجعیت علمی قرآن؛
۳۳.	پذیرش و تایید تجربه های بشری و روش های علمی از سوی قرآن
۳۴.	ارتباط تجربه بشری و روش های علمی با مرجعیت علمی قرآن کریم
۳۵.	تأثیر نظام مندی مفاهیم و معارف قرآن کریم بر مرجعیت علمی قرآن؛
۳۶.	ادله اثبات نظام مندی مفاهیم و معارف قرآن کریم
۳۷.	رابطه جامعیت قرآن کریم با سایر مبانی مرجعیت علمی قرآن؛
۳۸.	رابطه تأثیر جاودانگی قرآن کریم با سایر مبانی مرجعیت علمی قرآن؛
۳۹.	رابطه پاسخ گوبودن قرآن کریم به نیازهای اساسی انسان و جامعه معاصر با سایر مبانی مرجعیت علمی قرآن؛

۴۰.	رابطه جدایی‌ناپذیری قرآن و اهل‌بیت (ع) با سایر مبانی مرجعیت علمی قرآن؛
۴۱.	رابطه استفاده از عقل به عنوان منبع شناخت با سایر مبانی مرجعیت علمی قرآن؛
۴۲.	رابطه استفاده از تجربه بشری و روش‌های علمی در تولید علم با سایر مبانی مرجعیت علمی قرآن؛
۴۳.	رابطه نظام مندی مفاهیم و معارف قرآن کریم با سایر مبانی مرجعیت علمی قرآن؛
۴۴.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در مبانی علم
۴۵.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در مسائل علم
۴۶.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در روش علم
۴۷.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در ساختار علم
۴۸.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در فلسفه علم
۴۹.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در هدف علم
۵۰.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در تولید علم
۵۱.	مبانی مرجعیت بخشی قرآن
۵۲.	مبانی مرجعیت یافتن قرآن
۵۳.	مبانی عام مرجعیت علمی قرآن
۵۴.	مبانی هستی‌شناختی مرجعیت علمی قرآن
۵۵.	مبانی غایت‌شناختی مرجعیت علمی قرآن
۵۶.	مبانی انسان‌شناختی مرجعیت علمی قرآن
۵۷.	مبانی تاریخ‌شناختی و سیره‌شناختی (تحولات تاریخ) مرجعیت علمی قرآن
۵۸.	مبانی تحولات اجتماعی مرجعیت علمی قرآن
۵۹.	مبانی خاص مرجعیت علمی قرآن در علوم
۶۰.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی
۶۱.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در فقه
۶۲.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در اصول
۶۳.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در کلام
۶۴.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در اخلاق
۶۵.	مبانی مرجعیت علمی قرآن در عرفان

مبانی مرجعیت علمی قرآن در فلسفه	۶۶
مبانی مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی	۶۷
مبانی مرجعیت علمی قرآن در علوم سیاسی	۶۸
مبانی مرجعیت علمی قرآن در روان شناسی	۶۹
مبانی مرجعیت علمی قرآن در مدیریت	۷۰
مبانی مرجعیت علمی قرآن در اقتصاد	۷۱
مبانی مرجعیت علمی قرآن در حقوق	۷۲
مبانی مرجعیت علمی قرآن در علوم تربیتی	۷۳
مبانی مرجعیت علمی قرآن در علوم اجتماعی	۷۴
مبانی مرجعیت علمی قرآن در علوم طبیعی و تجربی	۷۵
مبانی مرجعیت علمی قرآن در فیزیک	۷۶
مبانی مرجعیت علمی قرآن در شیمی	۷۷
مبانی مرجعیت علمی قرآن در هیأت و نجوم	۷۸
مبانی مرجعیت علمی قرآن در ریاضی	۷۹
مبانی مرجعیت علمی قرآن در هنر	۸۰
مبانی مرجعیت علمی قرآن در معماری	۸۱
مبانی مرجعیت علمی قرآن در طب و پزشکی	۸۲

محور دوم : دلایل مرجعیت علمی قرآن

مراد از دلایل مرجعیت علمی قرآن کریم، ادله اثبات کننده مرجعیت علمی قرآن کریم است که بر اساس منابع دینی عبارتند از:

الف- دلایل موافقین

۱- دلایل درون قرآنی مرجعیت علمی قرآن

۲- دلایل روایی مرجعیت علمی قرآن

۳- دلایل عقلی مرجعیت علمی قرآن

ب- دلایل مخالفین

۱- دلائل قرآنی مخالفین مرجعیت علمی قرآن

۲- دلایل روایی مخالفین مرجعیت علمی قرآن

۳- دلایل عقلی مخالفین مرجعیت علمی قرآن

۴- دلائل علمی مخالفین مرجعیت علمی قرآن

محقق در بخش دلایل باید به تفصیل به هر دسته از ادله اثبات کننده مرجعیت علمی قرآن بر اساس منابع دینی اشاره نماید. همچنین به تفصیل می توان به تشریح یک دلیل قرآنی، روایی یا عقلی پرداخت. بر این اساس، موضوعات ذیل به عنوان موضوعات پیشنهادی در این بخش مطرح می گردد:

ردیف	عنوان مقاله
۱.	ریشه یابی مرجعیت علمی قرآن
۲.	دسته بندی دلایل مرجعیت علمی قرآن
۳.	دلایل قرآنی مرجعیت علمی قرآن
۴.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس هدایت گری قرآن (هدی للناس- ان هذا القرآن یهدی للتی هی اقوم)
۵.	ابعاد هدایت گری قرآن و تأثیر آن بر مرجعیت علمی قرآن
۶.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس تبیان بودن قرآن (تبیانا لكل شیء)
۷.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس فصل الخطاب بودن قرآن (فصل الخطاب)
۸.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس فرقان بودن قرآن (و بینات من الهدی و الفرقان)
۹.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس تفصیل بودن قرآن (تفصیلا لكل شیء)
۱۰.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس آیات دال بر جامعیت قرآن (کل شیء - ما فرطنا - لارطب)

۱۱.	شیوه استدلال به آیات هدایت گری قرآن (هدی للناس - ان هذا القرآن یهدی للتی هی اقوم) در اثبات مرجعیت علمی قرآن
۱۲.	شیوه استدلال به آیات تبیان بودن قرآن (تبیانا لكل شیء) در اثبات مرجعیت علمی قرآن
۱۳.	شیوه استدلال به آیات فصل الخطاب بودن قرآن (فصل الخطاب) در اثبات مرجعیت علمی قرآن
۱۴.	شیوه استدلال به آیات فرقان بودن قرآن (و بینات من الهدی و الفرقان) در اثبات مرجعیت علمی قرآن
۱۵.	شیوه استدلال به آیات تفصیل بودن قرآن (تفصیلا لكل شیء) در اثبات مرجعیت علمی قرآن
۱۶.	شیوه استدلال به آیات آیات دال بر جامعیت قرآن (كل شیء - ما فرطنا - لارطب) در اثبات مرجعیت علمی قرآن
۱۷.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس آیه ما فرطنا ...
۱۸.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس آیه لا رطب و لا یابس ...
۱۹.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس آیه ...
۲۰.	شیوه کشف مرجعیت علمی قرآن از طریق استدلال به آیات علوم مختلف
۲۱.	دلایل روایی مرجعیت علمی قرآن
۲۲.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس روایت ...
۲۳.	دلایل عقلی مرجعیت علمی قرآن
۲۴.	اثبات مرجعیت علمی قرآن بر اساس دلیل عقلی ...
۲۵.	بررسی و نقد دلایل مخالفین مرجعیت علمی قرآن
۲۶.	بررسی و نقد دلائل قرآنی مخالفین مرجعیت علمی قرآن
۲۷.	بررسی و نقد دلایل روایی مخالفین مرجعیت علمی قرآن
۲۸.	بررسی و نقد دلایل عقلی مخالفین مرجعیت علمی قرآن
۲۹.	بررسی و نقد دلائل علمی مخالفین مرجعیت علمی قرآن
۳۰.	شبهات مطرح در خصوص مرجعیت علمی قرآن کریم
۳۱.	شبهه پژوهی (تبیین و نقد شبهه) در خصوص مرجعیت علمی قرآن کریم (شبهه قرآن بسندگی)
۳۲.	شبهه پژوهی (تبیین و نقد شبهه) در خصوص مرجعیت علمی قرآن کریم (شبهه ...)

محور سوم: عرصه های مرجعیت علمی قرآن

عرصه های مرجعیت علمی قرآن کریم بر اساس طبقه بندی رایج علوم، شامل سه دسته از علوم می شود.

۱. علوم اسلامی

علوم اسلامی ناظر به دانش هایی است که بر اساس منابع اسلامی و در بستر تمدن، فرهنگ و حوزه های گوناگون اسلامی تدوین شده است. مانند: علم فقه، علم کلام، علم اخلاق و ...

۲. علوم انسانی

مراد از علوم انسانی، هر علم ساخت یافته بشری است که بر محور ساحت های وجودی انسان و برای کشف بُعدی از ابعاد حیات انسانی تولید شده و امروزه آن را از علوم انسانی به شمار می آورند.

۳. علوم طبیعی

علوم طبیعی دانش هایی هستند که موضوع آن ها بررسی ویژگی های فیزیکی پدیده های طبیعی مبتنی بر شواهد تجربی ناشی از مشاهده و آزمایش است. در علوم طبیعی دانشمندان می کوشند تا پدیده های طبیعی را با روش علمی و بر اساس فرآیندهای طبیعی (و نه الهی یا عرفانی و مانند آن) توضیح دهند.

تحقیقات در این بخش، باید ناظر به ظرفیت سنجی عرصه های مختلف علوم در تحقق مرجعیت علمی قرآن باشد. همچنین محقق می تواند این ظرفیت را در دو عرصه علمی با یکدیگر مقایسه نماید. بر این اساس، موضوعات ذیل به عنوان موضوعات پیشنهادی در این بخش مطرح می گردد:

ردیف	عنوان مقاله
۱.	پیشینه شناسی تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی
۲.	پیشینه شناسی تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی
۳.	پیشینه شناسی تحقق مرجعیت علمی قرآن علوم طبیعی و تجربی
۴.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی
۵.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی
۶.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن علوم طبیعی و تجربی
۷.	مقایسه تطبیقی ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی و انسانی
۸.	مقایسه تطبیقی ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی و طبیعی
۹.	مقایسه تطبیقی ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی و طبیعی
۱۰.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی
۱۱.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در فقه

۱۲.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در اصول
۱۳.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در کلام
۱۴.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در اخلاق
۱۵.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در عرفان
۱۶.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در فلسفه
۱۷.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی
۱۸.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم سیاسی
۱۹.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در روان شناسی
۲۰.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در مدیریت
۲۱.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در اقتصاد
۲۲.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در حقوق
۲۳.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم تربیتی
۲۴.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اجتماعی
۲۵.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم طبیعی و تجربی
۲۶.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در فیزیک
۲۷.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در شیمی
۲۸.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در هیأت و نجوم
۲۹.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در ریاضی
۳۰.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در هنر
۳۱.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در معماری
۳۲.	ظرفیت های تحقق مرجعیت علمی قرآن در طب و پزشکی
۳۳.	ظرفیت علوم اسلامی در تحول علوم انسانی با رویکرد مرجعیت علمی قرآن

محور چهارم: قلمرو مرجعیت علمی قرآن

مطالعات علمی نسبت به هر یک از دانش‌های ساخت یافته شامل مباحث برون‌علمی و درون‌علمی می‌باشد. بر این اساس، قلمرو مرجعیت علمی قرآن کریم به صورت کلی و تعریف و تبیین هر کدام در منشور تعریف شده است و در نظام مسائل فروع آن نیز اضافه گردیده است که عبارت است از:

۱- برون علمی

هر علمی دارای مباحث پایه‌ای و پیش‌فرض‌هایی است که در خود آن علم مورد بررسی قرار نمی‌گیرند و از مباحث فراعلم، برون‌علم یا پیش‌علم به شمار می‌آیند و شامل ظرفیت‌های تحقق، اصول موضوعه، مبادی تصویری و تصدیقی علوم است. مفاهیم فراعلمی اموری هم‌چون تعریف جهان، انسان و جامعه، چیستی هویت انسان و ابعاد وجودی آن، روش دستیابی به گزاره‌های علمی و تحلیل آن‌ها، شیوه‌های راهبری و مدیریت علوم و فرآیندهای تولید دانش را، دربرمی‌گیرد. بر این اساس، مباحث فراعلمی عبارت است از:

۱-۱ ظرفیت‌های تحقق، مبادی و اصول موضوعه

هر دانش ساخت یافته، به دسته‌ای از ظرفیت‌های تحقق، اصول پایه و مفاهیم کلان تکیه دارد که به منزله چارچوب آن علم به شمار می‌آیند و بر اجزا و ابعاد آن دانش به صورت غیرمستقیم تأثیر می‌گذارند. جامعه علمی این مفاهیم را اموری مفروض و مسلم گرفته و در متن دانش‌ها مورد بررسی قرار نمی‌گیرد. مرجعیت قرآن کریم در این ظرفیت‌های تحقق، اصول پایه و مفاهیم کلان، به معنای سنجش ظرفیت‌های تحقق و مفاهیم دانش‌های موجود از منظر قرآن کریم و پیشنهاد اصول و ظرفیت‌های تحقق جدید برای تحوّل در دانش‌ها است.

۲-۱ روش‌شناسی

مراد از مرجعیت علمی قرآن در روش‌شناسی، ارزیابی روش‌های گوناگون علوم مختلف از منظر قرآن کریم است و یا ارائه روش‌ها، قواعد و رویکردهای روش‌شناختی نوین است.

۳-۱ راهبری و مدیریت

اثرگذاری قرآن کریم بر سیاست‌گذاری و فرآیندهای تولید علم از طریق راه‌کارهایی چون فرهنگ‌سازی و جریان‌سازی، آینده‌پژوهی، طبقه‌بندی، کاربست و تشکیل نظام‌های پشتیبان صورت می‌پذیرد.

۲- درون علمی

مطالعات درون‌علمی، ناظر به بخش‌های درون هر یک از دانش‌هاست که شامل پنج بخش می‌شود:

۱-۲ مفاهیم، مفروضات و اصول پایه

مفروضات و اصول پایه، مجموعه‌ای از مفاهیم و گزاره‌های مربوط به دانشی خاص است که پایه‌های اساسی آن را شکل می‌دهد. موضوع، قلمرو و رویکردهای اساسی هر علمی، تا اندازه بسیاری به این اصول پایه بازمی‌گردد.

۲-۲ قواعد و اصول

منظور از قواعد و اصول علم، مجموعه ای از قضایای عام است که هرچند از جنس گزاره‌ها و مسائل علم به شمار می‌آیند، ولی به دلیل عمومیت موضوع و حکم، در کل یا بخشی از دانش، جاری می‌شوند. مانند قواعد فقه، قواعد کلام و ... از این قواعد با عنوان «قوانین» نیز یاد می‌شود.

۲-۳ گزاره‌ها و مسائل

گزاره‌های علمی، سنگ بنای استدلال و تعیین‌کننده مسئله تحقیق است و محقق را در بررسی پژوهش، هدایت می‌کند. مسئله علمی موقعیتی است که محقق در آن با اشراف بر وضعیت فعلی، وضعیت مطلوب را پی جویی می‌کند، ولی راه و روش عبور از وضعیت فعلی به وضعیت مطلوب در آن روشن نیست. قرآن کریم نه تنها با پیش‌نهادن مسئله‌های علمی به توسعه و تعمیق دانش‌ها کمک می‌کند، بلکه با ارائه زمینه‌های حل مسائل، دانشمندان را به تولید گزاره‌های علمی راهنمایی می‌کند.

۲-۴ فرضیه‌ها و نظریه‌ها

فرضیه، توضیح پیشنهادی برای پدیده یا رخداد خاص و قابل‌آزمون و یا پایه و نخستین راه حل پژوهش برای حل هر یک از مسائل علوم است و نظریه، دیدگاه حاصل از فرضیه‌ها است که بر پایه قواعد و قوانین کلی دانش شکل می‌گیرد و پس از آزمون‌یافتگی، تعمیم‌پذیر می‌شوند. با این معنا، قرآن کریم دانشمندان را در ساختار و محتوای فرضیه‌ها و نظریه‌ها، در حوزه علوم اسلامی و انسانی یاری می‌رساند.

۲-۵ مدل‌ها و الگوها

مدل‌ها یا الگوها در علوم، حاصل مجموعه‌ای از گزاره‌ها و نظریه‌ها است که بر پایه قواعد کلی و در یک نظم درونی، عرصه‌ای از قلمرو دانش را در یک سامانه واحد به تصویر می‌کشد. مراد از مرجعیت قرآن در الگوها و مدل‌ها آن است که علوم با بهره‌گیری از دستاوردهای خود، الگوها را بر اساس ساختارها و سازه‌های قرآن تعریف کنند.

در محور قلمرو مرجعیت علمی قرآن، باید ظرفیت سنجی یا روش‌شناسی تأثیر قرآن بر هر یک از قلمروهای علوم مورد تحقیق قرار گیرد. همچنین محقق در این محور می‌تواند با رویکرد تطبیقی به مقایسه عرصه‌های مختلف علوم در تأثیر قرآن بر یک قلمرو خاص آن علوم بپردازد. بر این اساس، موضوعات ذیل به عنوان موضوعات پیشنهادی در این بخش مطرح می‌گردد:

ردیف	عنوان مقاله
۱.	قلمرو مرجعیت علمی قرآن
۲.	بررسی دیدگاه‌های قلمرو مرجعیت علمی قرآن کریم
۳.	دیدگاه قلمرو حداکثری مرجعیت علمی قرآن کریم
۴.	دیدگاه قلمرو حداقلی مرجعیت علمی قرآن کریم

۵.	دیدگاه قلمرو اعتدالی مرجعیت علمی قرآن کریم
۶.	بررسی و نقد دیدگاه قلمرو حداکثری مرجعیت علمی قرآن کریم
۷.	بررسی و نقد دیدگاه قلمرو حداقلی مرجعیت علمی قرآن کریم
۸.	بررسی و نقد دیدگاه قلمرو اعتدالی مرجعیت علمی قرآن کریم
۹.	ظرفیت سنجی تأثیر قرآن بر ظرفیت های تحقق و اصول موضوعه علوم؛
۱۰.	ظرفیت سنجی تأثیر قرآن بر روش شناسی علوم؛
۱۱.	ظرفیت سنجی تأثیر قرآن بر راهبری و مدیریت علوم؛
۱۲.	ظرفیت سنجی تأثیر قرآن بر مفروضات و اصول پایه دانش؛
۱۳.	ظرفیت سنجی تأثیر قرآن بر قواعد و اصول علم؛
۱۴.	ظرفیت سنجی تأثیر قرآن بر فرضیه ها و نظریه ها؛
۱۵.	ظرفیت سنجی تأثیر قرآن بر گزاره ها و مسائل علم؛
۱۶.	ظرفیت سنجی تأثیر قرآن بر مدل ها و الگوهای علوم؛
۱۷.	روش شناسی تأثیر قرآن بر ظرفیت های تحقق و اصول موضوعه علوم؛
۱۸.	روش شناسی تأثیر قرآن بر روش شناسی علوم؛
۱۹.	روش شناسی تأثیر قرآن بر راهبری و مدیریت علوم؛
۲۰.	روش شناسی تأثیر قرآن بر مفروضات و اصول پایه دانش؛
۲۱.	روش شناسی تأثیر قرآن بر قواعد و اصول علم؛
۲۲.	روش شناسی تأثیر قرآن بر فرضیه ها و نظریه ها؛
۲۳.	روش شناسی تأثیر قرآن بر گزاره ها و مسائل علم؛
۲۴.	روش شناسی تأثیر قرآن بر مدل ها و الگوهای علوم؛
۲۵.	مقایسه تطبیقی تأثیر قرآن بر ظرفیت های تحقق و اصول موضوعه علوم در علوم اسلامی و انسانی
۲۶.	مقایسه تطبیقی تأثیر قرآن بر روش شناسی علوم در علوم اسلامی و انسانی
۲۷.	مقایسه تطبیقی تأثیر قرآن بر راهبری و مدیریت علوم در علوم اسلامی و انسانی
۲۸.	مقایسه تطبیقی تأثیر قرآن بر مفروضات و اصول پایه دانش در علوم اسلامی و انسانی
۲۹.	مقایسه تطبیقی تأثیر قرآن بر قواعد و اصول علم در علوم اسلامی و انسانی
۳۰.	مقایسه تطبیقی تأثیر قرآن بر فرضیه ها و نظریه ها در علوم اسلامی و انسانی

۳۱	مقایسه تطبیقی تأثیر قرآن بر گزاره‌ها و مسائل علم در علوم اسلامی و انسانی
۳۲	مقایسه تطبیقی تأثیر قرآن بر مدل‌ها و الگوهای علوم در علوم اسلامی و انسانی

محور پنجم: گونه های مرجعیت علمی قرآن

با پذیرش این نظریه که قرآن کریم در عرصه ها و قلمرو علوم، مرجعیت دارد، باید به این پرسش پاسخ داده شود که گونه های اثرگذاری قرآن در عرصه های پیش گفته علوم چیست؛ چرا که همه این اثرگذاری ها یک سان نیست و در هر یک از محورهای یادشده باید گونه های تأثیر قرآن مشخص گردد و برای هر یک از گونه ها روش شناسی خاصی تعریف شود. گونه های مرجعیت علمی قرآن کریم به شرح زیر است:

۱- استنباطی

مرجعیت استنباطی به این معنا است که ظرفیت های تحقق، محتوا، روش، اصول و یا مسائل علم به طور مستقیم از قرآن استنباط شود. تولید علم قرآنی مراحل و مراتبی دارد و نخستین مرتبه اش مراجعه مستقیم به قرآن برای استخراج گزاره ها و شبکه معنایی موضوع مورد نظر است. از این رو، یکی از ساحت های مرجعیت قرآن کریم مراجعه به قرآن و بهره مندی مستقیم از درون مایه های آن از طریق تفسیر، اجتهاد و استنباط است. پس منبعیت قرآن به این معنا است که مباحث علمی اعم از برون علمی - درون علمی، به طور مستقیم از درون متن قرآن کریم استخراج شود.

۲- استلهامی

اثرگذاری استلهامی قرآن کریم به این معنا است که درباره مسئله و یا گزاره علمی مورد نظر، مضمون و مفاد مستقیمی به طور عینی و اجتهادی در قرآن نیست؛ اما می توان از مجموع مفاد آیاتی از قرآن که شامل معارف، مواضع، احکام، قصص و توصیفات که درباره آن مسئله است، دیدگاه خاص قرآن را الهام گرفت. روشن است که در منطق استلهام، میان آنچه ما می فهمیم و آنچه در متن قرآن کریم است، دلالت مطابقی، تضمینی و استلزام قطعی وجود ندارد، بلکه برداشتی فراتر از دلالت لفظی در حوزه فهم است که نیازمند تدوین شیوه و روش خاص خود است.

۳- استکمالی

اثرگذاری استکمالی قرآن کریم، به معنای کمال بخشیدن و تکمیل کردن نظریه ها و ایده های علمی بشری است. بر این اساس، ایده ها و نظریه های علمی مبتنی بر فهم و عقل بشری، با کمک فهم قرآنی، ارتقا و کمال یافته و ابعادی نو برای عقل آشکار می گردد که بدون مراجعه به قرآن فهمیده نمی شد. در این جا به طور مستقل، مطلبی از قرآن استخراج نشده است، بلکه قرآن کریم نظریه و یا ایده ای را عمق بخشیده و توسعه می دهد.

۴- حکمیتی

منظور از اثرگذاری حکمیتی قرآن، تأیید یا رد ایده یا نظریه علمی است؛ به این معنا که گاهی یک قاعده یا نظریه و یا یک گزاره علمی به قرآن کریم عرضه می شود و پس از بررسی روشن می گردد که قرآن کریم با مضمون آن موافق است، و یا به کلی آن را رد می کند و یا تنها ابعادی از آن را مورد تأیید یا رد قرار می دهد. بنابراین، منظور از میزان بودن قرآن کریم به گونه حکمیت، همواره رد و یا تأیید کامل نیست، بلکه با مقایسه و داوری قرآن کریم معلوم می شود که کدام نظر به واقع نزدیک تر است و نسبت به نظریه دیگر برتری دارد.

۴-۱ علوم نگرشی و بینشی

اثرگذاری نگرشی و بینشی به معنای تصرّف قرآن کریم در پس زمینه های معرفت بشری نسبت به انسان و جهان است. با تغییر بینش و نگرش انسان، نگاه او به ظرفیت های تحقق و روش های بررسی پدیده ها و قضایا نیز تغییر می کند. بررسی تاریخ علم نشان می دهد که تحوّل های اساسی در دانش از مسیر این تغییر اتفاق می افتد. و با تحوّل در نگاه انسان به دنیا و انسان، فلسفه، علم و عرصه های مدیریت و فن آوری نیز، دست خوش تغییر و دگرگونی می گردد.

در محور قلمرو مرجعیت علمی قرآن، باید روش شناسی تأثیر قرآن بر هر یک از گونه های اثرگذاری قرآن بر علوم مورد تحقیق قرار گیرد. همچنین محقق در این محور می تواند با رویکرد تطبیقی به مقایسه عرصه های مختلف علوم در هر یک از گونه های اثرگذاری پردازد. بر این اساس، موضوعات ذیل به عنوان موضوعات پیشنهادی در این بخش مطرح می گردد:

ردیف	عنوان مقاله
۱.	روش شناسی اثرگذاری استنباطی قرآن بر علوم؛
۲.	روش شناسی اثرگذاری استلهامی قرآن بر علوم؛
۳.	روش شناسی اثرگذاری استکمالی قرآن بر علوم؛
۴.	روش شناسی اثرگذاری حکمیتی قرآن بر علوم؛
۵.	روش شناسی اثرگذاری نگرشی و بینشی قرآن بر علوم؛
۶.	مقایسه تطبیقی اثرگذاری استنباطی قرآن در علوم اسلامی و انسانی؛
۷.	مقایسه تطبیقی اثرگذاری استلهامی قرآن در علوم اسلامی و انسانی؛
۸.	مقایسه تطبیقی اثرگذاری استکمالی قرآن در علوم اسلامی و انسانی؛
۹.	مقایسه تطبیقی اثرگذاری حکمیتی قرآن در علوم اسلامی و انسانی؛
۱۰.	مقایسه تطبیقی اثرگذاری نگرشی و بینشی قرآن در علوم اسلامی و انسانی؛

محور ششم: تحقق مرجعیت علمی قرآن

تحقق مرجعیت علمی قرآن کریم شامل مباحث ذیل است:

- ۱- وضعیت شناسی مرجعیت علمی قرآن
- ۲- آسیب شناسی مرجعیت علمی قرآن
- ۳- راهکارهای تحقق مرجعیت علمی قرآن
- ۴- آینده پژوهی مرجعیت علمی قرآن

تحقیق در این محور باید در خصوص وضعیت سنجی، آسیب شناسی، ارائه راهکارهای تحقق مرجعیت علمی قرآن و همچنین آینده پژوهی مرجعیت علمی قرآن صورت گیرد. بر این اساس، موضوعات ذیل به عنوان موضوعات پیشنهادی در این بخش مطرح می گردد:

ردیف	عنوان مقاله
۱.	وضعیت سنجی تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی؛
۲.	وضعیت سنجی تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی؛
۳.	وضعیت سنجی تحقق مرجعیت علمی قرآن علوم طبیعی و تجربی؛
۴.	آسیب شناسی تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی؛
۵.	آسیب شناسی تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی؛
۶.	آسیب شناسی تحقق مرجعیت علمی قرآن علوم طبیعی و تجربی؛
۷.	راهکارهای تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی؛
۸.	راهکارهای تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی؛
۹.	راهکارهای تحقق مرجعیت علمی قرآن علوم طبیعی و تجربی؛
۱۰.	آینده پژوهی تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم اسلامی؛
۱۱.	آینده پژوهی تحقق مرجعیت علمی قرآن در علوم انسانی؛
۱۲.	آینده پژوهی تحقق مرجعیت علمی قرآن علوم طبیعی و تجربی؛
۱۳.	پیامد ها - تأثیر تحقق مرجعیت علمی قرآن در تمدن سازی
۱۴.	پیامد ها - تأثیر مرجعیت علمی قرآن در رشد و پیشرفت
۱۵.	پیامد ها - تأثیر مرجعیت علمی قرآن در وحدت
۱۶.	پیامد ها - تأثیر مرجعیت علمی قرآن در تحولات اجتماعی

پیامدها - تأثیر مرجعیت علمی قرآن در گسترش دین	۱۷.
پیامدها - تأثیر مرجعیت علمی قرآن در توسعه علوم	۱۸.

دیبرخانه همایش مرجعیت علمی قرآن کریم